

СОЛОСПИВИ У ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО (ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

складовою російської вокальної педагогічної літератури і послужили підставою для виховання цілої плеяди славетних вокалістів національної та європейської слави і формування нової російської національної вокальної школи.

1. Васина-Гроссман В.А. Михаил Иванович Глинка. / В.А. Васина-Гроссман. – М.: “Музыка”, 1979. – 104 с.
2. Глинка в воспоминаниях современников: [сб. статей]. – М.: Музгиз, 1955. – 483 с.
3. Глинка М.И. Литературное наследие. / М.И. Глинка. – М.: Музыка, 1973. – Т. 1. – 524 с.
4. Глинка М.И. Литературные произведения и

переписка / М.И. Глинка. – М.: Музыка, 1973, 1975, 1977. – ТТ. I, II а, II б.

5. Гнидь Б.П. Історія вокального мистецтва: підручник / Б.П. Гнидь. – К.: НМАУ, 1997. – 320 с.

6. Келдыш Ю. История русской музыки / Ю. Келдыш. – М.-Л.: Музгиз, 1948. – Ч. 1. – 472 с.

7. Левашева О.Е. и др. От древнейших времен до середины XIX века / О.Е. Левашева // История русской музыки. – М.: Музыка, 1980. – Т. 1. – 623 с.

8. Назаренко И.К. Искусство пения / И.К. Назаренко. – М.-Л.: Музгиз, 1948. – 384 с.

9. Серов А.Н. Критические статьи / А.Н. Серов. – М., 1895. – Том 3. – 186 с.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2010

УДК 784(477)

**Марія Лев, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка**

СОЛОСПИВИ У ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО (ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

У статті розглядається сторінка творчості українського композитора Анатолія Кос-Анатольського як солоспів. Звертається увага на популяризацію цього жанру.

Ключові слова: Анатолій Кос-Анатольський, творчість, вокальний мелодизм.

В статье рассматривается страница творчества украинского композитора Анатолия Кос-Анатольского как солопения. Обращается внимание на популяризацию этого жанра.

Ключевые слова: Анатолий Кос-Анатольский, творчество, вокальный мелодизм, солопения.

The page of creation of the Ukrainian composer Anatolia Kos-Anatol'skogo a solo singing is examined in the article. Attention applies on popularization of this genre.

Keywords: Anatoliy Kos-Anatol'skiy, creation, vocal melody, a solo singing.

Постановка проблеми. Відзначаючи 100-річний ювілей Анатолія Кос-Анатольського (1909 – 1983), видається актуальним звернути увагу на його багатогранну творчу діяльність, а особливо на солоспіви, що вирізняються своєрідною, глибокою лірикою, щирим почуттям, ладово-гармонічними особливостями, галицьким колоритом.

Мета статті – проаналізувати та охарактеризувати особливості вокального письма композитора у солоспівах.

Виклад основного матеріалу. У музичній спадщині України композитор Анатолій Кос-Анатольський (1909 – 1983) займає гідне місце. Вірний син своєї землі і народу, він був багатогранною особистістю, юрист за першою освітою, піаніст, композитор, педагог жив та навіть дихав, в повному розумінні цього слова, музикою.

Творчий доробок Кос-Анатольського настільки багатий, що служить великим прикладом для молодих композиторів та музикантів.

“Найважливішим для митця повинно бути усвідомлення того, що його творчість знаходить відгук у серці народу”. Ці слова були життєвим кредом Анатолія Кос-Анатольського.

Композитор черпав своє натхнення у вірі житті, в народній пісні, у долях людських і звичайно у світовій класиці. Кажуть, що людина котра у своєму житті нічого не пережила і не страждала не здатна творити. А в житті Анатолія була війна, голод і холод; на різних західноукраїнських землях угорські, румунські, австрійські, польські поневолювачі, котрі хотіли знищити національну свідомість українського народу. Юнак виховувався в шляхетній родині, де панувала любов і взаємоповага, звучала народна пісня, романси, фортепіанна музика. На формування особистості

СОЛОСПІВИ У ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО (ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

композитора мали вплив творчість Т. Шевченка, І. Франка, В. Стефаника, Л. Мартовича, музика М. Лисенка, В. Матюка, В. Заремби, Д. Січинського, І. Воробкевича, Я. Степового та ін. Батько розповідав як у Відні будучи студентом відвідував оперні спектаклі за участю С. Крушельницької і сам наспівував арії з опер Дж. Верді, Дж. Пуччіні, Вагнера. Анатолій так любив ці сімейні мистецькі вечори, теплі спогади про них він зберіг протягом життя. Глибоко вражали серце майбутнього композитора народні думи, особливо у виконанні Модеста Менцінського. “Коли я почув зворушливу розповідь про героїчну загибель козацького ватажка і те, як Менцінський шепечивомовляє “Ой Нечасеньку”, – я зрозумів, що не менш, ніж ефектні фермат в аріях на верхніх нотах, вражає любовно виспівана, скромна і тиха пісенна мелодія”. Так сказав п. Анатолій, слухаючи “думу про Нечая”.

Композитор щиро любив свою землю, де народився і виріс, де ревно творив і працював до останку. Неповторну природу Карпатських гір, рідні полонини, добрих і щирих людей оспівував п. Анатолій у своїх солоспівах.

“Коли заснули сині гори” на власну поезію, “Ніч над Карпатами темнокрилатими шовками тихо зліта...” – такими ніжними словами починається повільний вальс. Мелодія плавна і наспівна, сповнена щирим почуттям ліризму. Перша частина написана в мінорі, друга в одноіменному мажорі. Фортепіанна фактура гармонічно прозора, ефектне арпеджіато підкреслює характер твору.

Колорит бойківського, гуцульського, буковинського фольклору має місце в солоспівах композитора. Мелодико-ритмічні структури, ладові ознаки, особливості форм, часто подібні до коломийки складають виразну палітру композицій. Тут мають місце награти флюари, шум гірських потоків, відлуння в горах, звуки трембіт. Часто зустрічається вигук “Гей!” на ферматі, а це властиво лише на рідних західних теренах. Таку побудову мають солоспіви: “Пастушка” (слова І. Кутеня), “Чотири воли пасу я”, “Ой піду я межі гори” (слова А. Кос-Анатольського), “Гей, тополі мої” (слова В. Сосюри), “Затрембітай мені вівчарику” (слова Л. Забашти).

Поезія Тараса Шевченка глибоко хвилювала Кос-Анатольського. Вірші сповнені драматизму, глибинною філософією, психологією людських почуттів легко лягали на нотний папір яскравими динамічними зворотами, наповнені народними інтонаціями. Такі романси як: “Єсть на світі доля”, “Давно те минуло”, “Сонце заходить”, “По діброві вітер віє”, “Ой тумане, тумане”.

Звертався композитор до творчості нашого

земляка Івана Франка. Солоспіви: “Поворожи мені циганко”, “Оце тая стежечка”. Особливо треба сказати про романс “Ой ти, дівчино, з горіха зерня”. Тема поетичного тексту – ніжні почуття легень до коханої дівчини. “Серед творів Кос-Анатольського є один особливого лету. Якби композитор не написав нічого крім романсу “Ой ти, дівчино, з горіха зерня”, ім’я його все одно б зайняло своє місце в ряду класиків української музики. Мелодія його облетіла всю планету”, – так написав письменник Я. Гоян у нарисі “Заграва”. Характер романсу елегійно-лагідний, вирізняється глибоким і ліричним мелосом. Переливи арпеджіато у фортепіанному супроводі передає почуття та емоції щирого кохання. Мелодія летить неповторно, ніжною кантиленою, емоційно розвивається до вищої теситури і досягає чіткої динамічної кульмінації. Кожен тенор вважає за щастя виконувати цю перлину української музики [4, 58 – 62].

Красу рідної природи оспівано в творах: “Солов’їний романс”, “Соловейко на калині”, “Не співай про любов, соловей”, “Ой якби я голосочок соловейка мала”, “Соловей і троянда”, “Ой летіли соловейки”. Тексти до цих романсів написав сам композитор, так співала його душа:

“В куці троянд
Весною біля хати
Собі гніздечко соловейко звив,
І кожну нічку
Став мені співати
Про щастя пісеньку
На свій мотив...”

А в музичному варіанті автор використовує найрізноманітніші барви музичної оздобы, тут і трелі, і форшлаги, і синкопи, і арпеджіато і технічні вокалізи, ладові зміни, відхилення, зміни темпів.

Особливо хочу відзначити поетичну творчість Анатолія Кос-Анатольського. Талановита людина є талановитою у всьому і це підтверджує творчість п. Анатолія. З якою легкістю лягають на музику його поетичні рядки! Любовна лірика, щирі почуття закоханих, їхні потаємні зустрічі так мрійливо і загадково і так талановито покладені автором на музику.

У своїх солоспівах автор звертається до танцювальних форм: вальс, танго, польки. Ці мелодії близькі слухачеві, легко (лягають на слух) запам’ятовуються. “Коли заснули сині гори”, “Зоряна ніч”, “Карпатське танго” (слова композитора), “Незабутній вальс” (слова А. Пашка), “Київські солов’ї” (слова П. Кривохижого). У цих творах цікава ритміка, багатий супровід з елементами естрадної музики, що дуже імпонує слухачеві [2, 12 – 14].

СОЛОСПІВИ У ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО (ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Звертався у своїй творчості п. Анатолій до поезії великого світового оспівувача кохання Уільяма Шекспіра. Так з'явився цикл романів на тексти сонетів: “Любов і музика”, “Любов і правда”, “Голос кохання”, “Любов і вода”. Найбільш відомий і виконується романс “Любов і музика”. Написаний він у двочастинній формі, перша частина повільна, лірична, а друга – емоційно-насичена стрімко розвивається до яскравої кульмінації. Супровід органічно доповнює тему голосу, використане арпеджіато підкреслює тему кохання.

Вирізняється колоритністю солоспіву написані для колоратурного сопрано, їх ще називають “Солов’їні романси”. Здавна соловей в Україні є співцем кохання, його співом заслуховуються закохані, і в мріях, і в радості, і в розлуці. Усі ці ніжні почуття передані композитором у таких творах як: “Солов’їний романс”, “Соловейко на калині”, “Ой коли б я голосочок соловейка мала”. Їх мелодика емоційна, ніжна, мелодія голосу близька і зрозуміла, як щирі народні наспіви. Тут є елементи речитативу, що переходять в бурхливі емоційно насичені аріозні фрази. Органічною прикрасою є колоратурні пасажі у верхньому регістрі, вони технічні не кожен виконавець їх виконає з тою філігранністю і точністю з якою вони написані композитором. Агогіка творів яскраво динамічна, зміна темпів, нюансування, граціозність говорить про витончений стиль письма автора.

Тісна дружба єднала п. Анатолія з львівським поетом Ростиславом Братунем. На його поезію написані такі солоспіви: “Вечірні вогні”, “Не завдавай мені жалю”, “Золота дівчина”, “Ластівка летіла”, “Київське літо”, “Львівська дума про Київ”, “Конвалії”. Визначною подією їхньої співпраці стала опера “Назустріч сонцю” (це перша назва опери “Заграва”) [3, 43 – 44].

Його улюбленими поетами-співавторами були:

М. Рильський, П. Воронько, Д. Павличко, В. Сосюра, А. Пашко, І. Кутень, М. Петренко.

Висновки. А. Кос-Анатольський – видатний український композитор, лауреат Державної премії імені Т. Шевченка, багато років очолював Львівську композиторську організацію, видатний громадський діяч, людина високої культури, і відповідальності. Усе своє свідоме життя віддав педагогічній діяльності в стінах Львівської консерваторії ім. М. Лисенка, вів клас композиції. Багато його вихованців поповнили спілку композиторів України. Палітра творчої діяльності Анатолія Кос-Анатольського вельми багатогранна. Зокрема солоспіви посідають значне місце. Вони звучать на радіо, телебаченні, їх включають у свій репертуар вокалісти як в Україні так і за океаном, де люблять наш край, його щирі, ліричні пісні, мелос. Ціле покоління музикантів, співаків, хормейстерів виросло на творчому доробку композитора.

Солоспіви Анатолія Кос-Анатольського заслуговують на подальшу популярність так-як виховують естетичний смак, високу культуру співу, а найперше – духовно-багату і щедрю душею особистість.

1. І. Волинський. Анатолій Йосипович Кос-Анатольський. – Київ, 1965.

2. Я. Колодій, В. Полек. Композитор Кос-Анатольський. – Київ, 1974.

3. А. Терещенко. А. Кос-Анатольський. – Київ, 1986.

4. О. Гнатишин. Джерелознавчий аспект дослідження творчої лабораторії Анатолія Кос-Анатольського (на матеріалах архіву композитора): Дисертація кандидата мистецтвознавства: НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського. – Київ, 2000.

5. А. Муха. Композитори України та української діаспори. – Київ, Муз. Україна, 2004.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2010

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b

Ніяке суспільство не може існувати без моралі, а справжня мораль немислима поза релігією. Отже, міцну і постійну підтримку державі дає лише релігія. Суспільство без віри схоже на корабель, позбавлений компаса.

*Наполеон Бонапарт
французький імператор*

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b